

Happy Days in the Art World

Avantgarden er død – vi venter på kunsten

Af Erik Exe Christoffersen

Kunstnerparret Elgreen & Dragset er en billedkunstnerduo, som også arbejder med skulpturer og installationer, bosat i Berlin siden 1997. De er aktuelt flyttet ind i teatrets magtcentrum med konsulenthjælp fra Tim Etchell, Forced Entertainment, som de sidste 20 år har endevendt den teatrale kunstverden på scenen og dramaturgen på Det Kongelige Teater, Benedikte Hammershøj. Stykket opføres på Det Kongelige Teaters Portscene også kaldet Det Røde Rum. De har skrevet teksten som en overmaling af modernismens klassiske dramaer *Glade dage* og *Venter på Godot* af Samuel Beckett. De er desuden aktuelle med den netop afslørede statue *Han* på molen i Helsingør: En parafrase over *Den lille havfrue* med en markant forskel i kraft af kønsskiftet.

Happy Days in the Art World bliver spillet fortrinligt og troværdigt af Johannes Lilleøre og Ole Skjelbred som de to kunstvagabonder og sendebuddet af Karin Norrinder. Stykket er effektivt og *coolt* iscenesat af Christoffer Berdal som eksistentiel slapstick komedie. Samtidig med den formelle tilbagevending til modernismen er der tale om et personligt stykke som diskuterer den aktuelle kunstscene og ikke mindst kunstnerrollen. Det betyder at der gennem stykket er et subtilt spil mellem personerne Elgreen & Dragset og deres roller i kunstverdenen. Er de avantgarde eller er den død? Stykker er en form for selvironi og selvrefleksion over deres forhold og tilknytning til kunsten og det benytter som nævnt en lukket klassisk dramaturgi, med to centrale og sammenhængende karakterer. Fiktionens rum synes at være den kunstautonomi, som avantgarden så gerne ville gøre oprør i mod.

Kunstrummet

Der står en køjeseng i det mørke tomt rum. To mænd sover. De har sorte jakkesæt, hvid skjorte og slips på. Den ene mangler sine sko. Begge ligger de lige og udstrakt med en ret skarp lampe, som lyser dem i hovedet. Det får det til at ligne en installation. Den ene er vågen og vækker den anden. Han beklager sig for han var midt i en drøm om, at de som to kunstnere var ved at gøre det helt store kup. En kurator er interesseret i deres arbejde. Men er de virkelig kunstnere? Drømmer de eller er de udstillede skuespillere i kunstens tomme rum? Hvor er vi? Hvem er vi? Og hvad betyder det? De undersøger rummet og da lyset tændes ser vi det stadig er et tomt rum. Måske et lagerrum eller et kunstværksted? I baggrunden er det et kæmpe klassisk UD-skilt med den løbende mand. Det er indrammet og tilføjet en graffiti tekst: "Fuck off" og der er installeret neonrør, som var det krakeleret. Det giver skiltet en kunstkarakter og det forstærkes af dialogen mellem de to. Ham uden sko låner en sko af den anden og begiver sig ud for at undersøge rummet. Kodeordet er "Avantgarden er død", hvortil den anden skal svare: "Aldrig! Aldrig!"

Scenen har umiskendelige referencer til Beckett: *Mens vi venter på Godot* og dialogen er både absurd og komisk og sproget vendes og drejes: Avantgarden er død, rød, grød etc. Ligesom hos Beckett dukker der også et sendebud op. Her fires det kvindelige ekspresbud ned fra en helikopter. Hun er en mekanisk hårdtslående superkvinde. Der opstår et regulært slagsmål, men budet får dog afleveret en besked om, at en kunststopkøber fra Ukraine er interesseret i at opkøbe alt, hvad de har. Men har de noget kunst? Ikke lige her! De

ser sig om og der er ligesom kun køjesengene som måske kan transformeres til et kunstværk? Tilfældigt slår den ene til sengen så den øverste seng vender sig, så den kommer til at spejle den nederste. Pludselig er det tilsyneladende en mulig installation. Stykket slutter med et brag af et nummer. Sendebuddet vågner op og synger som teatrets *deus ex machina* - betegnelsen for det teatrale greb, at en gud pludselig nedsænkes på scenen og griber ind i en konflikt der er gået i hårknode. Det regnes ofte for en påklistret nødløsning. Her er der tale om en form for selvironi, fordi kunstens indre paradokser ikke lader sig løse. Kunsten er både ubegrænset og et fængsel.

Refleksion

Moderne billedkunst har ikke længere nødvendigvis objekt karakter. Det kan udfolde sig som en betydningshandling i den såkaldte autonome kunstverden. Kunstværket kan som fx hos Duchamp være en udstillet pissekumme, men det er udstillingshandlingen der skaber værket i samarbejde med kunstinstitutionen. Dette kunne være en installation i stil med fx Joseph Beuys, der i 1974 lod sig udstille med en hyæne i et galleri i New York (*Coyote, I like America and America likes me*, 1974). Værket har handlingskarakter og det betyder ikke mindst at værket har karakter af selvrefleksion. Kan værket være en situation? Hvilke materialer kan værket benytte? Hvad betyder kunstrammen?

Det er sådanne spørgsmål som vendes i *Happy Days in the Art World* og som betyder at stykket har mere eller mindre eksplicite referencer til andre kunstværker og kunstnere. Grundliggende er spørgsmålet: Hvordan skabes kunst? Hvorfor gør vi det? På et tidspunkt i stykket kommer der en mand ind på scenen med en støvsuger. Han gør sit arbejde og går igen uden et ord og uden at personerne kommenterer på situationen. Er det en skuespiller eller er det en fra rengøringspersonalet, som har misforstået et

eller andet. Er det en del af fiktionen eller er der tale om et brud på fiktionen?

På samme måde kan man sige, at UD-skiltet i baggrunden har en dobbelt karakter: Er det et elementært tegn for udgang eller er det et selvstændigt værk? Refleksionen foregår på flere forskellige niveauer. Er de to kunstnere? Er de venner eller måske kæresten? Elsker de hinanden? Spejler de performance duoen Gilbert & Gorge eller designfirmaet Jack & Jones?

I Elgreen & Dragset kunstverden er der sådan set frihed til at vælge, men friheden kan måske også vise sig at være en forbandelse, et fængsel, hvor der ikke længere er en udvej. Kunstneren er ikke blot en rolle, som de tager på sig midlertidigt. For de to kunstnerroller er personligt bundet til hinanden, og der er ingen vej tilbage til "livet" eller den verden, som er udenfor, når man først har bevæget sig ind i kunstverdenen. For uanset hvad du gør, kan det ses og sælges som kunst, tilsyneladende. Det er og var vel på mange måder avantgardens historiske erfaring. Kunsten er også en fælde som klapper i som parrene i flere af Becketts dramatiske værker må sande. Det slutter aldrig og der er ingen udvej.

Her får vi altså en refleksion over forholdet mellem kunst, kunstnerens frihed til at bevæge sig kreativt mellem teater, installation og billedkunst. Men også en tematisering af kunstverdenens lukkethed og blændværkskarakter. Denne dobbelthed bliver for kunstneren et personligt forhold både en afhængighed og en tvangsmekanisme.

Hvem er Godot?

Det nærliggende spørgsmål er naturligvis: Hvem venter vi på? Er der nogen der ude? En Gud? En Mening? En køber? En Virkelighed? Eller er det hele bare en drøm? Er vi mainstream eller avantgarde? Det svarer stykket af gode grunde ikke på. Det må være både- og. Det ene udelukker ikke det andet. Stykket skriver sig ind i de sidste 10 års autenticitetsjagt som

en form for ”opgør” med postmodernismens relativisme. Derfor er der god mening i at duoen søger tilbage til Beckett i et forsøg på at gentænke modernismens og avantgardens virkelighedslængsel.

Stykket bruger teatret som en maskine og fx det dramaturgiske greb deus ex machina, som den nødvendige men kunstige slutning. Publikum må selv reflektere og så at sige vælge kunsten til eller fra. Hvad er kunstens tegn og hvad er blot realitet? Det er for så vidt uafgørligt og derfor peger det på noget skrøbeligt og følsomt: tilblivelsen af kunsten som noget ukontrollerbart og risikofyldt.

Iscenesættelse: Christoffer Berdal.

Koncept, Setdesign og kostumer: Elgreen & Dragset (2011)

Tidligere opført i New York og Bergen.

Erik Exe Christoffersen

(f. 1951), lektor ved Institut for Æstetik og Kommunikation, Aarhus Universitet. Har udgivet *Teaterhandlinger* (2007) om moderne teaterformer og dramaturgier og *Odin Teatret. Et dansk verdensteater* (2012). Redaktør af tidsskriftet *Peripeti* (2004-) og har senest medredigeret nr. 16 *Kreative strategier* (2011).
